

تاریخ عثمانی انجمنی

۱ شاپ
۱۳۳۲

بدیعی سنه
نومرو ۴۲

مجموعه سی

خوارزمشاهان : جلال‌الدین منکبرتی

(۱۱ : نهمی نسخه د مابعد)

۲۰ - جنکزخان بخارایی ضبط ایتدیکدن صوکره سلطان محمد

خوارزمشاهک کتلف دن عزیمتی

جنکزخانک ازادی آلدینی و نیال خان ایله معیتده بولنان عسکرینی قتل ایتدیکی خبری سلطان محمد خوارزمشاهه کلنجه اطرافدن عسکرلرینک کله‌رینه منتظر آکتلف و اندخود (۱) حدودنده اقامت ایتدی. جنکزخان ازادی استیلا دن صوکره بخارایی محاصره ایتدی. بوندن مقصدی سلطانک اطرافه طاغیتش اولدینی عسکرلرله اره‌سنی کسمک و بونلرک طویلانمارینه مانع اولق ایدی. نهایت جنکزخان کیجه وکوندوز غوغا ایدهرک بخارایی عنوة آلدی. امیر آخور کشلی شهرک ضبط ایدیه جکئی آکلانجه دیگر امرا ایله اوزون اوزادی‌یه مذاکره دن صوکره فرار ایتمکه قرار ویردیلر. ویردن یکو جود اوله‌رق چیقیدیلر. تاتارلر بوشدت هجومه مقاومت ایدمه‌دکلرندن فرادیلر. یول آجیدیلر. اگر مسلمانلر بو خروجدن صوکره محاصرله تکرار بویله بر حمله‌ده بولونمش اولایدیلر تاتارلری فراره مجبور ایدمه‌بیلورلرایدی. انجق قاجوب قورتولمقله قناعت ایتدیلر. تاتارلر، دشمنلرینک قاجچقندن غیری فکر بسلمه‌دکلرینی حس ایدنجه هر طرفدن انلرک قاجه‌جق

(۱) اندخوذ بلخ ایله مرو آرمه‌سند. بر شهر دز. بوشهره منسوب اولانلر.

آنخدی و آنخدی دیرلر. معجم البلدان : یاقوت الحموی، جلد اول، صیفه ۳۴۵

یوللرینی کسوب جیحون ساحله قدر تعقیب ایله دیلر . اوراده اجرا
ایندکلی قتل‌عامدن انجق اینانج خان و معیتده بولونلردن يك ازی
قورتولدی . بوخبر سلطانه واصل اولونجه فوق‌العاده مضطرب اولدی .
ماوراءالنهرده بولونان مملکتلرندن امیدینی کسرهك جیحونك اوبر
طرفه کچدی .

بو صیره‌ده دای زاده لريله گلش اولان خطاییلردن بدی بيك کشی
قدز صاحبی علاءالدین ایله برابر جنکز خان طرفه کچدیلر . بلخ
قدماسدن برامیره بو الحاقلقده بولوندی . هر طرفده انهزام و خیانت
بوز کوستردی . مملکتک هر گوشه‌سده آسایش مختل اولدی .

جنکزخانه التجا ایدنلر سلطان محمدخوارز مشاهك گرفتار اولدینی
قورقوبی آکلاتمالريله نهنوین ، سبطی بهادر قوماندالريله اونوز بيك
عسکری خراسانه سوق ایتدی . بونلراورته‌لنی یاقدی یقدی معسوره‌لری
خرابه‌لره چویردی طوبراقلری قانه بولادی .

۲۱ - فلزم یعنی بحر خزده کائن اطه‌ده اولونجه‌یه قدر

سلطان محمد خوارز مشاهك چکدیکی زحمتلر

سلطان محمد خوارز مشاه جیحونی کچدکدن سوکره اوغلی هراق
صاحبی رکن‌الدینک وزیر ی ولان عمادالدین محمدالدیدالساوی کلدی .
رکن‌الدین ظاهرده بو وزیر ی بعض ایشلرک رؤیتی ضمنتده کوندرمش
ایدی . حال‌بوکه حقیقتده وزیر ی سومه‌دیکندن بو وجهله یاندن دفع
ایتمک ایتدی . وزیر مشارالیه علیهنده دوتن دولایلردن آگاه اولغله
نفسی قودرتارمق ایچون سلطانه خراسانی ترك ایدوب عراقه کیمه‌سی
واوراده ایتهدیکی قدر پاره وعسکر بولاجفنی سوبله‌دی . بونلر هب
بلان ودوزن ایدی اما سلطانک وزیره اعتمادی اولدیفندن بو تکلیفی

قبول ایتدی. جیحون کنارندن قالقوب نیسا بوره کلدی. قورقوسندن بر ساعت بیله اوراده اوطورمادی.

سلطانک سرای مأمورلرندن تاج الدین عمر البطاحی دن ایشیتدم: مومی الیه دیور ایدی که: «سلطانک عراقه بو عزیمتی هنکامنده بظامه واصل اولدیفنده بی چاغرتدی. اون صندوق کیترتدی. بوسندوقلرده نه وارددر بیلیرمیک؟ دیدی. سلطان بندن ده ائی بیلور جوانی ویردم. بونک اوزرینه بو صندوقلرده مجوهرات وارددر، قیمتلی مجهولدر. انجق شو ایکی صندوق محتویائی قیمتلی معلومدر که بتون خراج ارضه مساویدر. دیدکن صوکره بو صندوقلی اردهن (۱) نام مستحکم قلعه به کوتورمکلکی امر ایتدی. تاتارلر سلطان محمد خوارز مشاهک عدم مقاومتدن امین اوله رق ممالکه یابلدقلرنده بو قلعه بی ده محاصره ایتشار ایدی. قلعه محافظی صندوقلی تسلیم ایتک شرطیله عقد مصالحه ایتدی. صندوقلرک مهرلی فک اولونماش ایدی. بویله جه جنکز خانه کوندردی.»

وقتا که سلطان محمد خوارز مشاء همدان ملحققتندن مرج دولت آباده مواصلت ایتدی؛ یکریمی بیک سواریدن عبارت قالان معنی ایله بر قاج کون اوراده اوطوردی. بو ائاده دشمن بردن بره اطرافنی احاطه ایدنجه کنیدی بر قاج آدمی ایله فراره موفق اولدی. بو حربده عکزلرینک اکثری وعمادالملک کبی اجله رجالی قتل اولوندی. سلطان اول امرده جیله اورادن مازندراتک اک مستحکم مواقمندن بولونان استداده (۲) اورادن ده دکر قینه کیده رک الفرضیه مضاف

(۱) اردهن ری اعمالندن دنیاوند ناحیه سنده حصین برقلعه در. دنیاوند ایله طبرستان آرمه سنده کائ اولوب ری دن اوج کونلک مسافه ده در. معجم.

البلدان: یاقوت حموی، جلد اول، صیفه ۱۸۹

(۲) استناباذ اوله بقدر. استناباذ یاخود استوناوند ری اعمالندن دنیاوند ناحیه سنده برقلعه در. جرعه ده دینور. اسکی ومتین قلعه لردن بریدر. اوج بیک

بر کویده اقامت ایتدی . هر کون کوی مسجندنه بش وقت نمازی
جماعت ایله قیلار ایدی . امام کندینه قرآن کریم اوقورایدی . سلطانده
سلامت ایله قورتولوب زمام اداره بی‌الله آلورایه عدالت دائره‌سده اجرای
حکومت ایده جکنی الله عهد ایدر و آداقلر آدایوب آغلار ایدی .
بو حالده ایکن تانارلر بقتة کلدیلر . تانارلرله برابر رکن‌الدین کبودجامه
وار ایدی . بورکن‌الدینک عمجه‌سی نصره‌الدینی و عمجه‌زاده‌سی عز‌الدین
کنچسروی سلطان محمد قتل ایتدیرمش و مملکتلرینی ضبط ایله مش
ایدی . بوفرستی غنیمت ییلن رکن‌الدین تانارلرله برابر اولوب عمجه‌سک
مملکتی بلانازع ضبط ایتدی .

بو آنسز هجوم اوزرینه سلطان کچی یه بیتی . تانارلرک اوقلری
کچی یه قدر کلیور ایدی . حتی مفصلردن بعضلری سلطان طوتمق
ایچون دکره آنلدیلر لکن بوغولدیلر .

کیده سلطان ایله برابر بولونمش اولانردن بری بکا دیدی که سلطان

سنه اول یاللسدر . فرس دولتی ایامنده نواحی* مذکورہ ملکی مصفان بر
مغلی ایدی . مصفان مس ایله مغان کله‌لرندن مرکب اولوب مس بیوک مغانده
مجوس دیمک اولقله مجوسلرک بیوکی دیمکدر . خالد بن برمک مصفانی محاصره
ایده رک ملکته غلبه ایدوب دولتی محو ایتدی . ایکی قیزی اسیرایده رک بغداد
کوتوردی ، خلیفه بونلری ساتون آلدی . بری ام منصور بن مهدی بی دیگرده
بردیگر جوجق دنیا یه کتیردی . سوکره بوقلمه خراب اولدی . بعده بردفعه دها اعمار
ایدلی . خراسان عسکری قوماندانی ابوعلی الصفانی طرفندن تقریباً ۳۵۰ سنه‌سنده
ینه خراب ایدلی . علی بن کتامة الدیللی تعمیر ایله اوراده خزینهلر و ذخیره‌لر
جمع ایتدی . سوکره فخرالدوله بن رکن‌الدوله بن بویه‌الدیللی یه انتقال ایتدی .
دها سوکره برمدت باطنیلر اکا مالک اولدیلر . سلطان محمد بن جلال‌الدوله
ملک‌شاه‌الچوقی ۵۰۶ سنه‌سنده امیر سنقر کنجکی سوق ایله اتی محاصره
ایتدی . محاصره‌سی جوق سوردی نهایت فتح ایدوب تحریب ایله دی اندن سوکره‌سنه
معلوماتم یوقدر . معجم‌البلدان : یاقوت‌الحوی ، جلد اول ، صفیحه ۲۲۵
امیر سنقرک تحریبندن سوکره‌ده اعمار ایدلیکی اکلاشلقددر .

ذات الجنبین پک مضطرب ایدی . دیور ایدی کہ حکمران اولدینمز
برلردن المزدہ ایکی ارشون مقداری بریر قالمادی کہ اورایہ کومولہ لم .
کرچک ! دنیا ساکنلری ایچون بردار باقی اولمادیفندن اکا کوونمک
الدائمقندن بشقہ برشی دکلدرد . همان برقبوسندن کیریلوب جیقیلور .
عقلیلر ایچون عبرت آله جق بردر .

سلطان اطہیہ واصل اولونجه پک سویندی . خستہ لئی کوندن کونہ
آزیور ایدی . مازندران اہالیسی ایستہ دیک ییہ جکی ایچہ جکی کتیردر
ایدی . برکون چادر مک یانسدہ بر آتک اوتلادیفنی کورمک ایستہ رم
دیدی . اووقت سلطانک چاوشلرندن اولوب خدمات مسبقہ مکافاۃ
صوکرہ جلال الدینک ہنکام سلطندہ استر آباد و ملحقاتی حکومتی ایلہ
بکام اولان تاج الدین حسن قولہ بر آت تقدیم ایتدی . وقایع اخیرہ دن اول
سلطانک میراخوری اختیار الدین اوتوز بیک آت جمع ایش ایدی .
بوامیر دیر ایش کہ ایستہ رایسم برپارہ صرف ایتہدن آتلی التمش
بیکہ ابلاغ ایدہ ییلورم . سلطانک حارالرنده بولونان سایلردن برر آت
ایستہ سم مقداری اوتوز بیکی تجاوز ایدر . بو ایکی حال ارہ سندہ کی
فرقی اوقویان دوشونہ رک عبرت آلون .

بوصیرہ دہ سلطان ییہ جک وسائرہ کتیرنلرہ مکافاۃ مرتبہ لرہ دیرلکلر
احسان ایدر ایدی . بعضاً سلطانک یانسدہ براتلری یازہ جق کیسہ
بولونماز ایسہ مکافاۃ نائل اولان براتی کندی یازار ایدی . جلال الدین
سلطنتہ نائل اولدینسدہ اطہدہ یازیلان براتلر ویاخود ییچاق ومنیدیل
کی علامت لر کندیہ کوسترلدیکہ قبول وتصدیق ایدر ایدی .

سلطان اطہدہ الی یوزاون یدی سنہ سندہ وفات ایتدی . سلطانک
مقرینسندن شمس الدین محمود بن بلاغ ومہتر مہتران لقیسلہ ملقب
مقرب الدین دفن ایتدیلر . کفن بولونہ مادیفندن مومی ایلہ شمس الدین
کندی کوملکنی کفن یایدی .

۲۳ - شهاب الدین الحیوفی نک خوارزمذن نایه وصولی وتاتارلرک نایي محاصره سی و مومی الیهلہ نسا اہالیہک قتل عامی

شهاب الدین ابوسعید بن عمران فقیہ ، مذهب شافعیہ مفتی ، طیب ، عالم و فاضل بر ذات ایدی . سلطان محمد تزدندہ اک بیوک رتبی احراز ایتمش ایدی . خوارزمده تدریس علوم ایله مشتغل اولور ایدی . سلطان محمد امور معظمہده رأینہ مراجعت ایدر و بعض معظمت امور اکا حوالہ ایله ایدی . بوسیدن طولای مرجع خاص و عام ایدی . خوارزمده بش مدرسه نک مدرسی ایدی . درسی بیتیمہدجہ کیسه ایله قونوشماز ایدی .

خوارزمشاه دولتی بک بویمش و سلطان محمد معروضانی تصدیق ایله مهام امورہ باقمہ ماز بر حالہ کلش ایدی . بوندن طولای و اعتمادی علی الله وحدہ ، عبارہ سی حاوی بر مهر حک ایندیرہ رک بیوک کریمہ سی خان سلطانہ بو مہری تسلیم ایدوب نہ وجہلہ تخیم ایدہ جگنی تعریف ایلمش و کندی انجق بیوک ایشلرلہ مشغول اولہ کلش ایدی .

شهاب الدین خوارزمده و جامع الشفعویہ ، ده مکمل بر کتبخانہ تأسیس ایتمش ایدی . عودت ایتمکدن مایوساً خوارزمذن چیقدیغندہ کتبخانہده بولونان کتابلرک اک فیلیرینی برابر آلدی . نسادہ قتل اولندیغندہ بو کتابلر شونک بونک الہ دوشمش ایدی . بونلردن بعضیلرینی آراشدیروب ساتون آلام . مال و منالی ترک ایله اضطراری اختیار غربت ایندیکمدہ اک زیاده آجیدیم اشیام بوکتب فیه ایدی .

مشارالہ شهاب الدین ابوسعید خوارزمذن بر جوق خلق ایله تسایہ کلدی . مقصدی سلطانک خدمتہ کیمک ایدی . کله جک خبرہ منتظر

اولمقدمه ایکن سلطانك نیسا بوره کلوب کندیکی خبری کلدی . شهاب الدین نه یابه جفتی شاشیردی . نسا امراسندن بهاء الدین محمد بن سهل کلوب سلطان محمد حین فرارنده کندینه « بودشن سائر دشمنلره بکزه میور . شهری براقکز، قیرلره طاغلره صیفینکز، دشمنلرک الری کوزلری اموال غنیمت ایله طولوب طویوب عودت ایدنجه به قدر بکله یکز . ایسته رایسه کز قلعه بی یکیدن یابوب دشمنه مقاومت ایتمه مآذونسکز . امرینی ویرمش اولدیغنی تبلیغ ایتدی .

نسا قلعه سنی ضبط ایتک ایچون سلطان تکش چوق چالیشمش فقط موفق اوله ماش ایدی . شهرک امیری اولان عماد الدین محمد بن عمر بن حمزه ایله صلح ایدره ک زیر اطاعتنه آلمش واوزاق ویقین خراسان بلادینک فتحی ایچون عروق حیتنی تحریک ایتمش وخراسانده داخل اطاعتی اولماش بریر قلامش ایدی . تکشک وفاتندن برسنه صوکره ارتحال ایدن عماد الدینک یرینه بیوک اوغلی وولی عهدی ناصر الدین سعید قائم اولدی، اما پدرندن صوکره انجق الی آی یشادی . روایتیه نظر آ باباسنی زهرلتمش ایدی .

سلطان محمد متوفانک خزانننی واولادیننی خوارزمه یوللامش ایدی . تاتارلرک ظهورینه قدر اوراده محبوس قالدیلر . اشاغیده ذکر ایده جکمز وجهله صوکره دن خلاص اولدیلر .

سلطان محمد نایه مالک اولونجه قلعه سنی تمکدن یقیدیردی . حال بوکه بوقلمه هم متین هم بیوک ایدی .

(مابعدی وار)

احمد توحید یوسف ضیا